

S. Marija od Presvetog Srca (Anka Petričević), *Odsjaj Vječne Ljubavi*, SYMPOSION, Split 1994.

Sestra Marija od Presvetog Srca (Anka Petričević), redovnica je – klarisa koja živi u strogoj klauzuri samostana sv. Klare u Splitu. Urednica je poznate biblioteke asketsko-mističnih djela – *Symposion*, a i sama je dosada napisala više zapaženih knjiga u stihu i prozi.

Njezina najnovija knjiga pod naslovom – *Odsjaj Vječne Ljubavi* – govori o najdubljoj, iskonskoj težnji i čežnji ljudskog srca za apsolutnim Smislom, za Bogom – Izvorom Vječne Ljubavi.

U predgovoru svoje knjige autorica kaže da je riječ o esejima-meditacijama koje je pisala i objavljivala u *Vreli života* (1987.-1993.), u kojima je analizirala i osvijetlila težnju ljudskog duha za svojim vječnim iskonom i to u razdoblju od 3000. g. prije Krista, tj. od Sumera (kolijevke čovječanstva) pa sve do pojave Isusa Krista, koji je »cilj i težnja svih ljudskih srdaca i umova – Apsolutna Ljubav« (str. 6). U svom djelu autorica donosi i analizira više tekstova istaknutih naroda, kultura i civilizacija. Čovjek je, naime, na putu traženja svoga prvog uzroka i svog konačnog cilja, tj. zadnje svrhe svoga postojanja, svoju vjeru i čežnju za vječnim spasenjem, otkupljenjem i mirom izrazio »na vidljiv način, kroz pisane spomenike i čvrste građevine, kroz molitvene formule i sakralne obrede« (58). Svojom pjesničkom dušom koja i sama čezne za apsolutnom ljubavlju,

sestra Marija je u spomenutim pisanim spomenicima kulture i civilizacije čovječanstva otkrila zajedničku nit koja povezuje sve narode u svim vremenskim razdobljima, a to je istina da svi narodi po svojoj naravi čeznu za svojim iskonom, za apsolutnom istinom i vječnom ljubavlju. »Sva je ljudska povijest, religija i filozofija otkrivanje svoga Iskona – Božanskog bića, Izvora ljubavi« (42).

Maloprije navedenu istinu autorica otkriva već u »zlatnom dobu« čovječanstva (od 3000 g. pr. Krista do 1500 g. pr. Krista) kada su nastajale i jačale drevne civilizacije i kulture kao što su: Asirija i Babilonija, Egipat, Indija, Kina... Autorica analizira najstarije poznato književno djelo svoje vrste u povijesti čovječanstva – epos o *Gilgamešu* (koji sadrži opise Stvaranja svijeta i Potopa), zatim *Hamurabijev zakonik* (koji je sazdan na humanoj moralno-etičkoj osnovi: »Jači ne smije da škodi slabijemu«), kao i druge pisane spomenike kulture, i zaključuje kako je već nad tim starim narodima vladao jedinstveni LEX AETERNA, najrječitiji svjedok da su svi ljudi stvoreni »na sliku i priliku Božju«. Svoju tvrdnju autorica potvrđuje biranim i snažnim citatima iz navedenih djela.

Svojom analizom glavnih pisanih dokumenata drevnih civilizacija (3000. do 558. g. pr. Krista: Asirija, Sumer, Babilonija, Egipat, Perzija, Amerika, Indija, Grčka, Rimsko Carstvo, Izabrani hebrejski narod), autorica otkriva i vjerno dokumentira izvorni mono-teizam u vjeri naroda koji su tražili Boga. To je shvatljivo radi toga što je Bog kao Stvoritelj svega što postoji dao ljudima sposobnost da ga upoznaju i ljube, da čeznu za njim, i da, obdržavanjem njegovih zakona i zapovijedi, napokon nađu svoju vječnu sreću u Njemu. Autorica je uvjerenja u

vjerodostojnost svoje teze koju više puta ponavlja i raznim tekstovima drevnih kultura argumentira, a ona se sastoji u uvjerenju »da je Duh Sveti vodio svu ljudsku stvarnost, u povijesti svih kultura i civilizacija, i to od početka, jer nitko drugi nije stvorio čovjeka nego Bog. Pa ako ga je stvorio na svoju sliku i priliku, davši mu dio svoga besmrtnoga Duha, onda je time dao čovjeku sposobnost da Ga upozna« (53). Istina, ta je spoznaja Boga nepotpuna i ograničena zato što ju je formulirao i napisao ograničeni čovjek, ali ona u sebi nosi sjeme istine jer je nad njom, na svoj način, bdio sam Bog, kojemu je stalo do čovjeka i »koji hoće da se svi ljudi spase i dođu do potpune spoznaje istine« (1 Tim 2, 4).

Želio bih posebno istaknuti pozitivni i dijaloški (ekumenski) autoričin pristup drugim religijama, kulturama i civilizacijama, tako da će ova knjiga biti draga i iznimno korisna ne samo kršćanima nego i čitateljima drugih religija i životnih svjetonazora, drugim riječima, svima koji iskreno traže istinu. Tako npr. kad govori o budizmu i njegovoj etici, autorica citira knjigu *Veda* tako da probudi u čitatelju veliko zanimanje za čitanjem tog djela u kojem se nalazi i rečenica koju autorica više puta citira jer se radi o izrazito uspjelom pjesničkom izražaju. Tražeći ideju monoteizma u budizmu, autorica je uvjerena da se već u tradiciji *Veda* nalaze sigurni tragovi monoteizma kada je »disao samo On, a u Njemu bijaše želja puna ljubavi« (RGVEDE X, 129 - Himna stvaranja), »kada je ljudski duh tražio rješenje i izbavljenje od smrti ne samo za vremeniti nego i za beskonačni život, i svoj mir i sreću u Apsolutnom Biću« (159).

Treba istodobno kazati da pozitivan pristup drugim religijama ne žrtvuje istinu u koju je autorica knjige

uvjerena. Ona jasno izriče razliku između kršćanstva i drugih religija, a kad je riječ o spomenutom budizmu, ona prihvaća i hvali visoku plemenitost budističkog morala, a polemizira s budističkim naučavanjem o smislu života i patnje, jer je kršćansko naučavanje o tome, prema autorici knjige, »u potpunoj opreci s buddhizmom – u vjerovanju i mišljenju. Za kršćanina se život ne svršava u nirvani nego u uskrsnuću, po snazi Kristove otkupiteljske-božanske moći. Patnja postaje blagoslov ako se prihvaća iz ljubavi prema Bogu i čovjeku, kao otkupiteljska snaga. Patnja je sastavnica ljudskog života, izvor snage, kao i ljubav; sudjelovanje u Kristovu otkupiteljskom misteriju – suobličenju s Njim... Patnja nije cilj nego je sredstvo ljubavi, sredstvo za preobrazbu vlastitoga bića, da bi nam se duh po patnji očistio i sjedinio sa svojim Izvorom blaženstva« (169).

Čitajući knjigu sestre Marije *Odsjaj Vječne ljubavi*, čitatelj će se brzo uvjeriti da je ona u svim religijama, kulturama i civilizacijama otkrila ideju o Bogu, kao vrhovnom biću svega što postoji, ali također i snažnu čovjekovu čežnju da dođe do Boga. Autorica u svojoj knjizi ide još i dalje te se, zajedno s Makom Dizdarom, pita: »Kako svom izvoru da se vratim?«, kako da se postigne božanski život za kojim toliko čežne ljudsko srce? Da bi mogao postići blaženi život u vječnosti, čovjek se mora najprije odreći grijeha jer »grieh rastače osobnost, on ruši duhovne vrednote, ubija ljubav« (138). Kad se oslobodimo grijeha, bit ćemo sposobni primiti dar ljubavi, a ona je potrebna svima, jer »za ljubav, ne za mržnju ja sam rođena« (Sofoklo, *Antigona*, III, 523). Iskrena i autentična ljubav prema Bogu i bližnjemu potiče osobu na nesebično darivanje, a to je

ujedno i uvjet za ostvarenje vječne sreće za kojom čovjek čezne. Autorica knjige tu istinu izražava ovim riječima: »Samo u onoj mjeri u kojoj mi sebe darivamo, predaje nam se i božanski život« (24).

Odsjaj Vječne Ljubavi, najnovije književno djelo sestre Marije, veliko je obogaćenje ove vrste literature u Hrvata. Ova nam knjiga svjedoči da novi svijet za kojim ljudi na zemlji čeznu ne dolazi sa zemlje, nego odozgo, iz samog Izvora ljubavi, vječnoga Boga, koji je ljubav sama. Taj novi, obnovljeni, spašeni svijet dolazi nam po Isusu Kristu, koji je, kako to i autorica piše: »Utjelovljena Ljubav« (205). Budući da je Bog ljubav, moći će mu se približiti samo oni koji budu znali nesebično ljubiti, ili, kako to lijepo upozoruje Dostojevski: »Ako budeš ljubio svaku stvar, otkrit ćeš i tajnu Božju u stvarima... Koliko više budete napredovali u ljubavi, toliko više bit ćete uvjereni o opstojnosti Božjoj i besmrtnosti vaše duše« (19).

Knjiga sestre Marije na zanimljiv i uvjerljiv način govori nam o dubokoj čežnji ljudskog duha za svojim Stvoriteljem i o tomu kako da naš duh dođe do Boga – vječnog Izvora ljubavi i tako pronade i ostvari smisao svoje egzistencije. Parafrazirajući misli sv. Ireneja autorica kaže da se »potpuno ostvarenje savršenog čovjeka zbiva istom po dobivanju Duha Svetoga. Po tome tek čovjek postaje ono što je po Božjoj zamisli imao postati, zadobiva sinovstvo Božje i dolazi do toga da će mu Bog dati puninu života u neraspodljivosti« (216). Tko otkrije takvog Boga i tko mu se potpuno i iz ljubavi preda, taj počinje istinski živjeti, ili, kako to izvrsno krasnoslovi Karl Jaspers: »moje predanje Njemu bez pridržaja, istinski je način egzistencije.« U tom citatu sadržana je i glavna

poruka knjige sestre Marije od Pre-svetog Srca.

Mijo Nikić

Povijest filozofije Branka Bošnjaka

U svijetu paradoksa, u trenucima radosnim i bolnim, sličnim onima u kojima je Aurelije Augustin »ognjenim žarom« pisao dramtičnu i vizionarsku epopeju »De civitate Dei«, dogodilo se da je potkraj g. 1993. »Nakladni zavod Matice hrvatske« izdao opsegom (1664 stranica) i opremom zamašno djelo marksističkog filozofa Branka Bošnjaka »Povijest filozofije«, dok – gotovo istodobno – »Beogradski izdavačno grafički zavod« objavljuje »Istoriju filozofije« engleskog isusovca Frederika Koplstona (Frederick Copleston, S.J. (1907), koja po obavijesti pisca predgovora srpskog filozofa dr. Slobodana Žunjića (1949) iznosi (u devet tomova) više od 4500 stranica. Meni su pri ruci dva sveska II. izdanje iz 1991. – »Grčka i Rim« (571 stranica) i »Srednjovjekovna filozofija« (680 stranica) – te ne znam je li u međuvremenu tiskan još koji od najavljenih devet. (Vidi: »Razmišljanje uz prijevod Povijesti filozofije Fredericka Coplestona« Miljenka Belića u OŽ, 1-2, 1990.).

Da bih izbjegao zamke čudnovate paranodine psihoze u kojoj »neki ljudi žude za ulogom žrtve«, posebice oni kojima je žrtvovanje drugih bilo sasvim normalno, u kojoj progonitelji jauču zbog progonjenosti, trsit će se da u prikzu knjige ostanem što više informativan. Neprijeporno je da pojave izvorne »Povijesti filozofije« ni u velikim narodima nije mali događaj a kamoli u malima. Od posljednje – na žalost nedovršene – šancove minulo je 50 godina, a pretisak g. 1988. Bazaline